

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ БІНАРНИХ УРОКІВ З ГЕОГРАФІЇ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

У статті аналізується перспектива бінарних уроків з географії у старшій школі та їх позитивний вплив на українську шкільну освіту. розглядаються суміжні теми таких занять із іншими шкільними предметами, реалізація можливої методики їх проведення з урахуванням існуючого досвіду.

Ключові слова: інтегроване навчання, бінарні уроки, географія.

The article analyzes the perspective of binary geography lessons in high school and their positive impact on Ukrainian school education. The related topics of such classes with other school subjects are considered, the implementation of a possible method of conducting them taking into account the existing experience.

Key words: integrated learning, binary lessons, geography.

У сучасній системі освіти вимоги до якості навчання та виховання молоді постійно зростають. Внаслідок чого особливу увагу привертають інноваційні педагогічні технології, які підвищують ефективність освітньої діяльності та допомагають досягати поставленої мети. Однією з таких технологій є бінарні уроки, які мають значні практичні можливості для реалізації ключових принципів сучасної педагогіки. Ці уроки є унікальною формою організації навчального процесу, в якій беруть участь два викладачі з різних предметів. Такий підхід дозволяє розглядати матеріал, що вивчається, з різних точок зору, встановлювати міжпредметні зв'язки і демонструвати учням цілісну картину світу, надавати більший спектр знань про географію за шкільною програмою, поглиблювати навчання надавати ті чи інші навички, що знадобляться учням у їх житті «...учні одержують багатогранні знання про об'єкт вивчення, у них формуються вміння переносити знання з однієї галузі в іншу, стимулюється аналітикосинтетична діяльність, формуються вміння аналізувати і порівнювати складні процеси і явища навколишнього світу» [1, с. 19]. Головною перевагою бінарних уроків є їхній міждисциплінарний характер та отримання нових, більш глибоких навичок та вмінь «Бінарні уроки дозволяють організувати пізнавальну діяльність і формувати спеціальні компетенції, дають можливість застосувати отримані знання на практиці» [3, с. 57]. Два викладачі, які працюють спільно, інтегрують зміст своїх предметів, знаходять точки дотику та показують учням, як різні дисципліни взаємопов'язані. Це не тільки сприяє формуванню у школярів системного мислення, інформаційної грамотності, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та синтезувати отримані знання, а й має вплив на професійне зростання самих учителів «Використання інтегрованих уроків вносить певний вклад в підвищенні професійної майстерності

вчителів, самоосвітній діяльності» [2, с. 98]. У процесі спільної роботи педагоги навчаються один в одного, обмінюються досвідом, удосконалюють свої методичні навички. Це, своєю чергою, позитивно позначається як на викладанні і, як наслідок, на результатах навчання.

Ще однією важливою перевагою бінарних уроків є можливість застосування різноманітних методів та прийомів навчання. Два педагоги можуть використовувати різні форми роботи, поєднувати лекційні та практичні заняття, що дозволяє створити більш динамічне та захоплююче освітнє середовище. Важливо, що бінарні уроки вимагають ретельної підготовки та узгодженості дій освітян. Вчителям необхідно спільно розробити сценарій уроку, визначити його цілі та завдання, а також розподілити ролі та функції. Це забезпечує цілісність та логічність навчального процесу, а також допомагає уникнути дублювання чи невідповідностей у подачі матеріалу. Крім того, бінарні уроки висувають особливі вимоги до професійних компетенцій вчителів. Вони повинні не тільки мати глибокі знання у своїх галузях, але й ефективно працювати в парі один з одним.

Вже існує багатий вітчизняний та зарубіжний досвід проведення бінарних уроків, їх детальний опис у статтях, наукових збірках, конференціях, журналах. Проте досвід проведення бінарних уроків з географії не такий багатий. Натомість, у цьому дослідженні неможна нехтувати досвідом проведення таких занять з інших предметів, оскільки важливим є саме методика викладання таких предметів, існуючий досвід з результатами, на які можна спиратися, від яких можна відштовхуватися.

Головною метою дослідження є в збільшенні вибірки тем для бінарних уроків та розробці більш масивнішого дослідження ніж ті які існують наразі, зазвичай це статті, в яких приводиться приклади проведення бінарних уроків на конкретну тему та двох конкретних предметів, хоча існують і деякі зарубіжні дослідження, в яких використовується більша вибірка класів, з різних шкіл, різних країн. Окремим новим положенням є підхід до анкетувань, опитувань та тестувань, сутність яких полягає не тільки в перевірці отриманих знань та практичних навичок, а ще і в психології та педагогії, оскільки має бути врахована загальна атмосфера проведення таких уроків, яка впливає на якість засвоєння знань, мотивацію учнів та їх бажання вчитись далі, не втративши цікавості до предмету та саморозвитку. Отже досвід проведення бінарних уроків з географії, опитування та тестування, розширення вибірки є ключовими факторами в отриманні нових та більш досконалих результатів. Цікавим є дослідження впливу на внутрішню мотивацію до навчання, учнів Малайзії, в якому серед груп учнів що проходили інтегрований урок, було відібрано по п'ять раптових кандидатів задля проходження інтерв'ю «З кожної групи було відібрано по п'ять студентів для інтерв'ю методом випадкової вибірки» [4, с. 4].

Анкетування дуже корисний метод отримання результатів від практичного дослідження, що надає повноцінну картину наслідків. Але

анкетування повинне стосуватися не тільки задля визначення отриманих знань та навичок, якістю їх засвоєння, а ще й для визначення психоемоційного стану, оскільки саме він впливає на зацікавленість та мотивацію до навчання. Сприятливе середовище повинно бути невід'ємною частиною бінарного уроку, який до речі не проводиться на регулярній основі, а на практиці частіше є як позакласний захід, бо в нашій системі освіти, ще ніяким чином не впроваджені інтегровані технології навчання. Бінарний урок, за часом поєднує в собі два звичайних, оскільки матеріал береться з двох різних предметів, тому і навантаження на учнів та вчителів відповідне. Особливо це стосується уроку де дітям треба засвоювати конкретні практичні навички та вміння. Вивчення ж занадто великого обсягу матеріалу, да ще й з обох предметів, теми яких будуть постійно пов'язуватися одна між одною, може легко перенавантажити, як результат — навіть при значній мотивації, учні «вигорають», та на цьому етапі перестають сприймати матеріал. Тому так важлива розробка працюючої методики проведення бінарних уроків, а зробити це можна завдяки постійному моніторингу стану учнів після заняття шляхом анкетування та інтерв'ю.

Результати анкетування дадуть змогу зрозуміти не тільки ступінь засвоєння нових знань, вмінь та навичок, а ще й визначити емоційне навантаження на учнів, виснаження, та бажання вивчати географію далі. Завдяки дослідженню шкільних програм з географії та інших предметів за 10 та 11 класи, можна знайти багато суміжних тем. Від цих тем та з яким саме предметом буде проводитись бінарний урок з географії залежить і методика. Особливе місце по поєднанню тем в бінарні уроки разом із географією займає саме історія. Шкільний курс з Всесвітньої Історії та Історії України за 10—ий клас надає великий спектр тем, оскільки в цьому класі з географії вивчається політична карта, країни світу за регіонами і Україна в міжнародному просторі. Саме в десятому класі з історії вивчається передумови першої світової війни, її наслідки, передумови другої світової війни, стан різних країн світу за регіонами, становлення різних міжнародних організацій, нових ідеологій, економічних зв'язків, що дуже злагоджено поєднується з вивченням шкільного курсу географії за 10 клас, де відповідно вивчається особливості територіального розподілу, великих міжнаціональних союзів, об'єднань, господарств країн. Відповідно бінарні уроки в цьому класі можна проводити також і з інформатикою, оскільки вивчення карти є дуже важливим. В цьому класі вивчається саме політична карта. Використання ГІС, не тільки буде більш цікавішим ніж звичайні контурні карти, а ще й надасть дітям навички в роботі з відповідними програмами, складовою таких уроків є не тільки дослідження карти, країн та регіонів світу, а й дослідження самих програм, їх функціоналу, налаштування, принципу роботи тощо.

Бінарні уроки з географія за 10—11 клас також мають бути спрямовані найбільше використання ГІС та вивченню практичних навичок у роботі з картою. Першою та дуже характерною темою є Військова

топографія з предмету Захист України, що дозволяє поєднувати практичний базис навичок географа, разом із предметом патріотичного виховання що потребує саме практичних навичок в роботі з мапою. Такий підхід, не є новим, оскільки використовується в навчанні військових країн НАТО. Подальші міжпредметні зв'язки з географією можна простежити і з іншими предметами такі як біологія, фізика, економіка, хімія та навіть англійська мова проте обов'язково потрібно враховувати наявність зв'язків саме в програмах за 10 та 11 класи. Іншим випадком є профільні рівні, позакласні заходи та факультативи. Прикладом є позакласні заходи про Сталий Розвиток, такий урок може проводити географ разом з біологом, щоб детальніше викласти матеріал про забруднення середовища, відповідальне споживання, збереження екосистеми, клімат, або з вчителем Правознавства, розглядаючи теми соціальної нерівності, умов праці, гендерну рівність в законодавствах. В цьому дослідження також береться до уваги і підручник з географії та предметів суміжних тем, оскільки від його вибору дуже залежить і вибір теми для бінарного уроку.

У висновку можна зауважити, що бінарні заняття з географії можуть надати другий подих шкільній географії, зробити її кориснішою та цікавішою для вивчення, не тільки за рахунок зв'язків з іншими шкільними предметами а і завдяки розкриттю цього предмету з нової сторони як прикладного для реального життя, що спонукає дитину до дослідження світу, розвиває в ньому відповідального громадянина.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бінарні уроки - шлях реалізації інтегрованого навчання / В. Г. Бенедіс // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) (м. Полтава, 21-22 травня 2015 р.) / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава, 2015. – С. 19-20.
2. Географічні аспекти просторової організації території, суспільства та збалансованого природокористування: матеріали III науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (Україна, м. Ужгород, 7-9 грудня 2022 р.). Ужгород: ПП Данило С.І., 2022. 240 с.
3. Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти: збірник наукових праць. [Електронний ресурс] / [редкол.: І. І. Стасюк (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Випуск 11. 118 с.
4. Soon Singh Bikar, Balan Rathakrishnan, Zulfikar Rabe, Hanifah Mahat, Sabariah Sharif & Rosy Talin (2022): The impact of geography information system integrated teaching on underachieving students' intrinsic motivation, *International Research in Geographical and Environmental Education*, DOI: 10.1080/10382046.2021.2001983.

Науковий керівник кандидат географічних наук, доцент Молікевич Р.С.